

temps», *Hou.*, 4v14; «al --- vispe de Urgel --- salut e vera amor per *tots temps*» c. 1260 (PPujol, *DocVg-Urg.*, 253). La forma contreta, general des de fi segle XIII: «Plaer fo de Déu que l'abadessa passà d'esta vida en la glòria qui *tostemps* dura», *Blanq.* (I, 142.27).

També en Bernat Metge, car si bé Casac. imprimí *tostemps* després ho rectificà en el gloss: «*tostemps* he cregut que ço que hom diu esperit e ànima no fos àls sinó la sang o la calor natural que és en lo cos», «si-ls girats la squena, és que arena beuran --- bon vin e ben flairant, del qual han així clara conexença, com si *tostemps* havien --- fet mercaderia d'aquell», *Somni* (I, III, NCL., 19.26, 123.23). «Així pass' a la natura de --- les coses mondenals, així com fa lo sercle que *tostemps* rode», *Cròn.* de Joan Buada de St. Esteve de Bas, c. 1480 (fets de 1428, Villanueva, *Vi. Lit.* XIV, 300); «si no te'n vas, *tostemps* viuré en pena, car ab la tua gran discreció repares les indiscrecions dels altres», JoMartorell (Ag. I, 307). I encara OPou: «despertar algú --- lo qui *tostemps* va dormint: somniculosus; no tinc son ---» (*ThPu.*, 237).

Comú només amb oc. *totz temps*, on és encara el mot normal [en 3 textos del S. XII] o *tostemps* que ja és la forma clàssica dels trobadors (*Castiagilós*, *St. Honorat*, Peire Cardenal, G. Faidit, Appel, *Chr.*, 5.272, 8.127, 77.1, 28.22). Sembla que també tingué això algun ús valencià segons l'estil arcaic de CROs: «entre-l les entranyes de la terra, sol aver miners de or amagats, y quant se descobrin, troben allí aquells terrors --- així nostra lengua, *tostem* que la traem a llum, se conxen los quilats de son valor» (*AdagesR* 1736, p. 32) (ja no en el dicc. seu de 1764).

Avui *toustemps* és la forma llgd. i prov., mentre que en la major part del gascó se n'ha extret una forma secundària *toustem*: a la Vall d'Aran, a les Landes (Millardet, *Atlas* n.º 506) etc. La forma gascona sense -s és avui general a quasi tot el domini gascó, des del Coserans fins a l'Atlàntic, i des dels Pirineus fins a la meitat del Gers i majoria de les Landes (*ALGc.* III, 836), segurament reducció per fonètica sint. (< *toustem(s) boun, anà toustem(s) per* ---); i obligada per l'ús general i forçós del «que» declaratiu, que és propi del gascó (*toustem que bè...* 'sempre fa'). Rarament en català, *totjorn*, calc del fr. *toujour(s)* (no oc. ant.).

Tota vegada significava 'tothora, sempre, en tot cas': «--- vicis squivar specialment de alguns que no sé entendre com se puxen squivar del tot --- així com és vici de gola car covendria que *tota vegada* jo menjàs a cert pes e begués a certa mesura»; «sapiats que alguns vicis són que, de fi en fi, *tota vegada*, per la frevolesa humanal no-s poden squivar», Eiximenis (*Do. Comp. CoDoACA* XII, 319.14, 319.19); «per l'orde dels framenors fuy e seré molt honrada: / molts mestres e grans doctors / ha en mi *tota vegada* / ---», Turmeda (*Div.*, cobla 41).

Com a locució conjuntiva *tota vegada* que tingué constantment a l'Edat Mitjana el significat 'sempre que' i no sembla que l'accepció 'puix que, com sigui que, ja que' sigui més que un calc modern del

castellà, netament desaconsellable. Fabra n'aplega vuit exemples, tots del S. XIV en *La Coord. i la Subord.*, p. 16, on el sentit 'sempre que, totes les vegades que' és clar i simple; només un cop pren el matis de 'a condició que' (el qual tampoc difereix gaire d'aquell ni s'acosta al cast.): «Quant és del libre del conestable que demanats, / --- vos responem que *tota vegada* que-ns trametats les cròniques de Breanya --- vos trametrem lo dit libre ---».

De *totavia* el matis més primitiu degué ser 'a cada pas, ara i adés': «*tota via* havia novelles rahons e diverses matèries e maneres a contemplar son Amat», Lluïl (*Amic e Amat, Blanq.*, NCL. III, 113.3). En general és simplement 'tothora, sempre, en tot cas', com ja en el preàmbul de la Tarifa dels Corredors de Bna. de 1271 (fº 232v.236 p. p. *EntreDL*). «Car tort és e peccat / de cells aucir e pendre / qui no-s poden defendre; / e alegrar-vos-ay, / tant dous iais hi faray, / car eu chant *tota via*, / mills qu' auell qu' e-l món sia», Cerverí (*Rossinyol*, v. 67). Montoliu n'aplega testimonis de la *Cròn.* de Jaume I (*Est. Rom. I. E. C. I*, 54).

Freqüent en el *Consolat*: «Segons dret e raó, e egalitat e costuma, de qualsevulla cosa que sia fet o mogut algun contrast, *totavia* apodera e deu ésser seguit tot ço que la major partida o força volrà»; «escrivà és tengut de dar compte als presoners *totavia* que ells lo-n demanen», «perda-s la stiba o nos perda, *totavia* sia salvo lo loguer al logadors», «sia lo dit guany gran o poc, *totavia* ne deu haver lo cors de la nau o leny --- lo terç, e lo remanent del dit guany deu ésser partit per testes» ('per cap, per persona'), cap. 11, 15, 159, 243. Pard. (pp. 64, 68, 180, 335 i passim). «La dona --- neguna vianda no menjava sinó pa e aygua --- e *tota via* estava en oració», *La Comtessa Fidel* (NCL. XLVIII, 116).

En els *CostTort*. apareix amb el mateix sentit i ús, però també *totavia* que, amb paper de doc. conjuntiva: «los drets del laurador quant als fruïts --- no-s poden perdre al laurador, ans li són salvus *tota via*», «feyta la paga --- que la li posàs en loc segur, Taula o altre, on per eyl estigués e la pogués pendre *tota via* que ell volgués» (Ol. 123, 132). Des de mj. S. XV sembla pendre un matis com 'així i tot' d'on es va a parar a 'tanmateix, malgrat això', com ha passat al seu germà fr. *totetots* (< fr. ant. *totes voies*), cosa ja consumada en un doc. ross. de 1631 (*RLR* LXII, 303), però que ja apunta en el *Curial*: «Curial hac molt gran desplaer, car ell no volguera ésser conegut per cosa del món; emperò, *tota via*, dix que, puy que la senyora ordonava que aturàs en París, li playà fer son manament» (NCL. II, 172).

A les *totes* 'de bo, de bo' (intensament, en gran quantitat), locució estranya al cat. continental, i peculiar a les Illes, però comuna a totes, i almenys molt viva a Eiv., on ja la trobo en l'any 1739 (text a *PITJAR*, Macabich, *Feudalismo*, 51), i: «Li preguntaven: —¿A on heu anat, anit, mon pare?— I En Llorens llavonses es descabdellava a les *totes*», JnCastelló (*Rond. Eiv.*); i a cada pas en els mallorquins: «A la